

Rostved

Portræt af et lokalsamfund på Djursland

Vilfred Friborg Hansen

Indhold:

Landskabet s. 1 – 3, **Bebyggelsen. Gårdene** s. 4 – 12, **Trafikken. Infrastrukturen** s. 13- 16, **Livet i landsbyen** s. 17 – 24, **Virksomhederne** s. 25 – 30, **Rostved – et levende lokalsamfund** s. 31 - 32, **Litteratur** s. 32.

Prøv at lægge mærke til, at alle kommuner markedsfører sig for ”den enestående natur” i kommunen. Jeg fristes til at bruge den gamle vittighed og sige, at det gør Syddjurs Kommune såmænd også, men forskellen er, at i det her tilfælde passer det... tænk bare på Kalø Vig og Mols Bjerger, det er vel ingen tilfældighed, at en stor del af Syddjurs Kommune er udnævnt til nationalpark.

Inden for Syddjurs Kommune er jeg sikker på, at alle beboere i Rostved synes, at netop naturen omkring deres landsby er helt enestående. Og det er også sandt. For Rostved-området er en del af det spændende istidslandskab, der præger landskabet i Syddjurs.

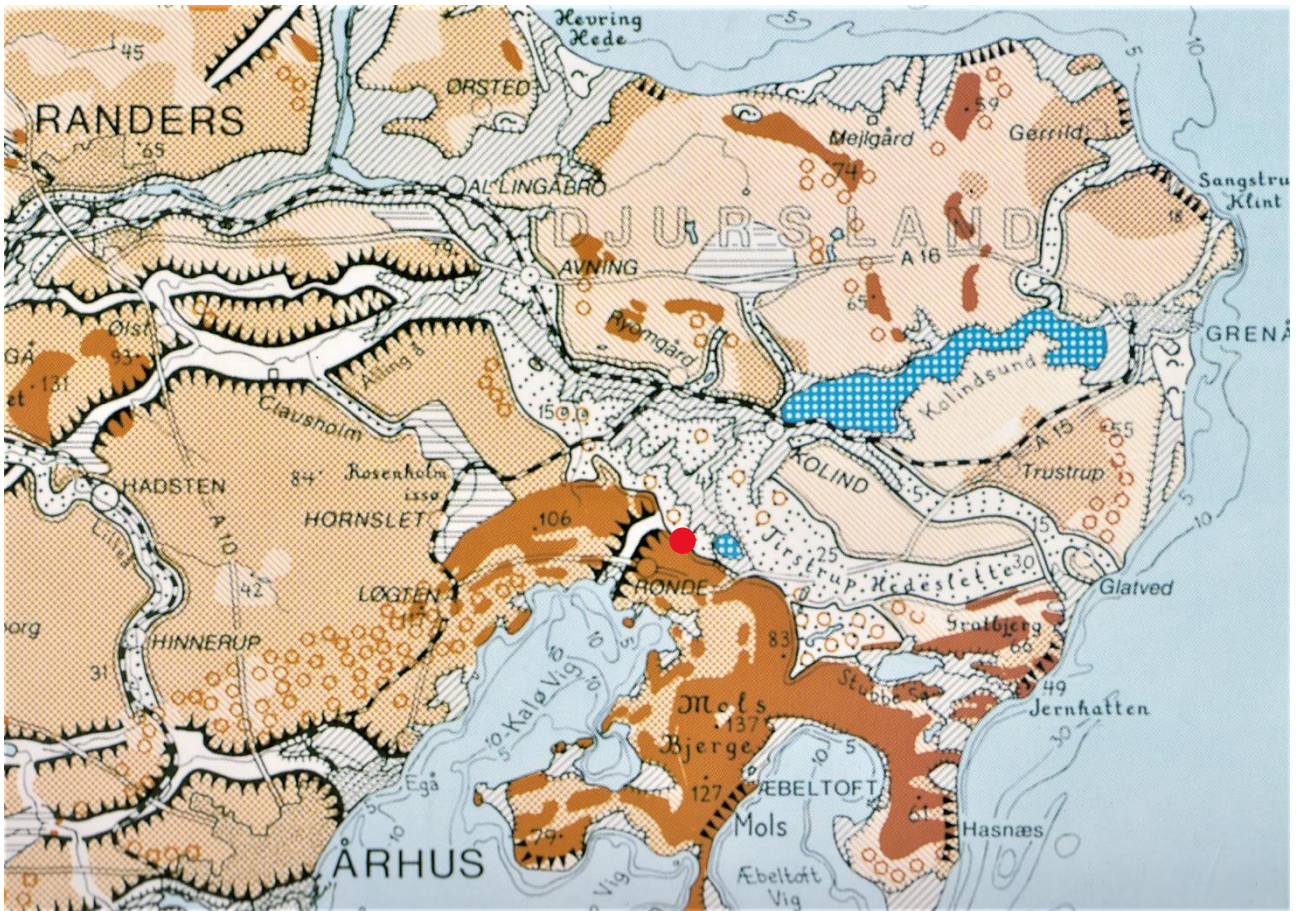
Rostved er dog ikke en del af nationalparken. Dens nordlige grænse følger Rostveds skel mod Kalø.

Landskabet

Det allersidste fremstød af isen, da istiden var ved at slutte, kom pudsigt nok fra syd. Det var den store gletsjer, der kom fra Finland, Ålandsøerne og det baltiske område, og stødte ned gennem Østersøen, som blev skabt af den. Og fra Østersøen sendte den en tunge mod nord. I vores område delte den sig i to, der skabte hhv. Kalø Vig og Ebeltoft Vig.

Det er Kalø Vig-gletsjeren, der skabte landskabet omkring Rostved. Gletsjerens rand nåede lige præcis til Rostvedområdet. Da den var nået til Rostved og omegn, begyndte afsmeltningen. Under isen dannede der sig en smelteflod, der skabte den store tunneldal vest for Rønne, og nordvest for Rostved, ved Knubbro og Dippel bæk, tordnede smeltevandet ud.

Et kaos har det været. Derfor er Rostved-landskabet et kaos af moræneaflejringer, som isen har ført med sig, og især grus og sand, som smeltevandet aflejrerede.

Landskabskort over Djursland, den røde prik er Rostved, der ligger lige på kanten mellem moræneaflejringerne og sandet fra smeltevandets aflejringer. Den brune farve er randmorænelandskab, den skravet brune er morænelandskab fra sidste istid. Vest for Rønde ud til Rostved ses den store tunneldal omkring Knubbro bæk og Dippelbæk. Den skraverede blå farve er tørlagt sø (Kolindsund og Korup sø). De brune ringe markerer dødislandskab. Landskabet i Norddjurs er formet af næstsidste isfremstød (fra det nuværende Sverige), Syddjurs derimod af det østjyske isfremstød fra det baltiske område, der var det sidste isfremstød i Danmark for 12 – 14.000 år siden. Smeltevandssletten foran det østjyske isfremstød skiller de to landskabstyper. Fra Per Smed: "Fire landskabskort over Danmark".

Omkring Rostved dannede smeltevandet store floder og søer. Korup sø øst for Rostved, Korup å, Ølvad bæk¹ og Ellev enge nord og vest for Rostved. Nord for Rostved var der et par knuder, som smeltevandet søgte udenom, det blev til Dyrhøj og Nauhøj².

Selve Rostved-området, altså lige omkring Rostved, er mest præget af sandede aflejringer fra smeltevandet. Derfor var Rostved ikke et rigt lokalsamfund i den lange periode, hvor landbruget var helt afgørende for indtægtsgrundlaget.

Sammenlign med en af de nærmeste landsbyer, der ligger længere inde, hvor isen aflejrede fed moræneland, Bjørndrup. Af de to landsbyer så tæt på hinanden var Rostved den fattige, Bjørndrup den rige. Det kan endnu ses på bygningsmassen i de to ellers meget sammenlignelige landsbyer.

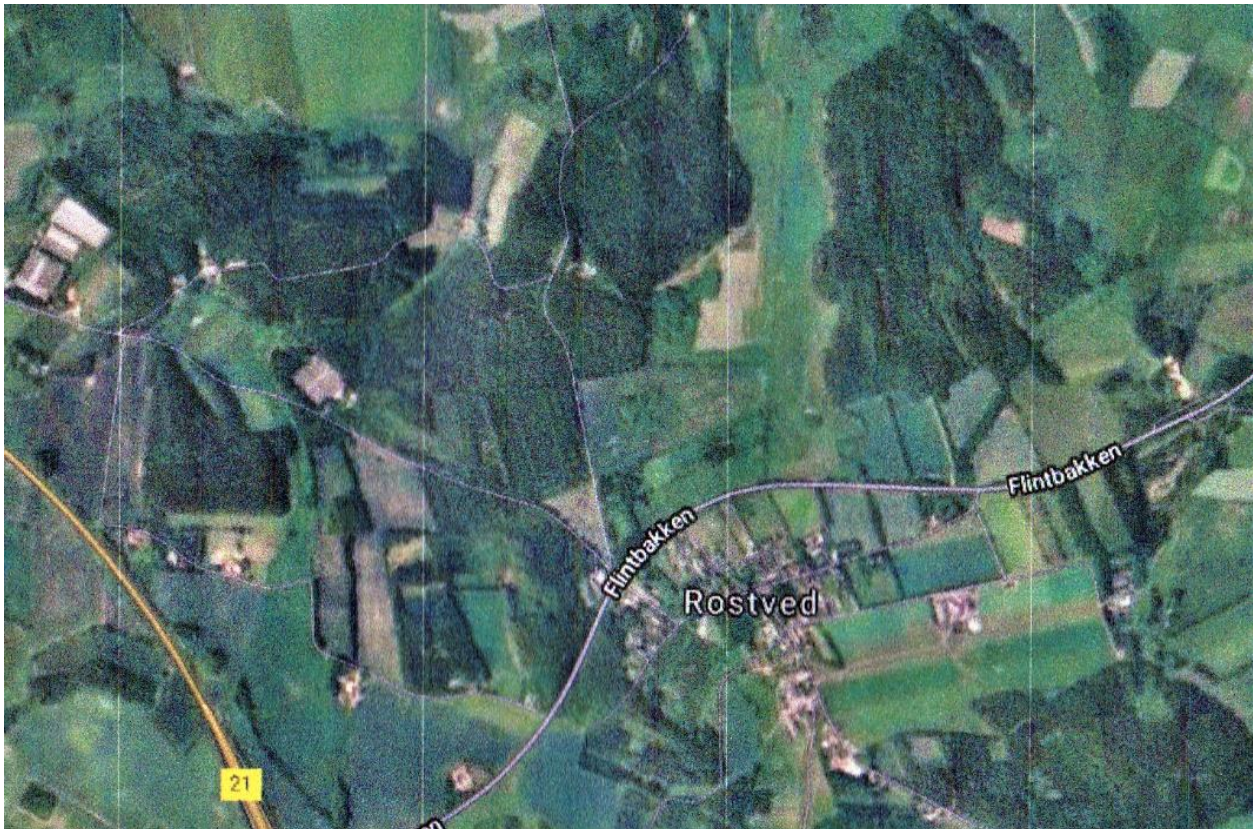
¹ Ølvad bæk kaldes på det sidste lige stykke fra omfartsvejen Mølbækken, fordi der oprindeligt var tre vandløb ud mod Korup å, men både den mod øst og den mod vest blev sløjfet, og så var der kun "Mellembækken" tilbage. Det blev til Melbækken og derefter Mølbækken. Peter Rust.

² Nauhøj stak ud i smeltevandsområdet som et næb, deraf navnet Næbhøj, der blev til Nauhøj.

Det ses også på trævæksten, Rostved er omgivet af nåleskove, Bjødstrup af bøgeskove.

Plantningssagen

De mange nåleskove omkring Rostved er kommet til i kølvandet på plantningssagen, der for alvor tog fart efter nederlaget i 1864 og Enrico Dalgas' agitation for at tilplante heder og de jorder, det ikke kunne betale sig at dyrke. Plantningssagen blev gjort til en patriotisk sag ved slogan'et "Hvad udad tabes, skal indad vindes". "Hvor ploven ej kan gå, og leen ej kan slå, der bør et træ stå", var et andet motto, som opfordrede bønderne til at tilplante de magre jorder. Og dem var der mange af omkring Rostved, så området er i dag for en stor del dækket af nåleskov. Tilplantningen er især sket sidst i 1800-tallet og i de første tre årtier af 1900-tallet, især det sidste.

Dette luftfoto fra Google Maps viser det meste af Rostveds gamle bymark. Som det vil ses, optages stort set halvdelen af marken i dag af skov. Tilplantningen er sket sidst i 1800-tallet og først i 1900-tallet. Flintbakken er omfartsvejen vest om Rostved, den gult markerede vej nr. 21 er motortrafikvejen, der siden 1987 har ligget stort set midtvejs mellem Rønne og Rostved. Til højre i billedet Lillehøj plantage, til venstre Asbøl plantage.

Nåletræsskovene er altså menneskeskabte. Djursland var dækket af skov i oldtiden, men skovene forsvandt ved den intensive udnyttelse til tømmer og brænde og afgræsning af svin og kreaturer. I 1700- og 1800-tallet har store områder, som f. eks. de magreste jorder omkring Rostved, ligget hen som hede. De golde hedestrækninger blev så ved plantningssagen omdannet til nåleskov i årtierne omkring århundredskiftet 1900.

Bebyggelsen

Skovene, fjordene, vigene og søerne omkring Rostved var et eldorado for den ældste stenalderens jægere, samlere og fiskere.

Men også da stenalderens mennesker blev landbrugere omkring 4000 f. Kr. var egnen omkring Rostved attraktiv. De lette jorder omkring Rostved lod sig nemlig let bearbejde med oldtidens primitive landbrugsredskaber, især den primitive "plov", arden. Og i skovene, fjordene og vigene var der mulighed for at supplere føden fra landbruget med jagt og fiskeri.

Derfor er der i og omkring Rostved et utal af gravhøje og dysser, og arkæologerne har gjort store fund i landsbyer fra jernalderen med tilhørende gravpladser. En af jernalder-gravpladserne er blevet til en lille turistattraktion, beliggende på bakken lige sydvest for landsbyen, med stier og info-skilte.

Landsbyen

I vikingetiden blev bønderne for alvor bofaste, og der opstod faste landsbyer. Der var stor befolkningstilvækst, så der skete jævnligt det, at en af de driftige bønder i en landsby flyttede ud og grundlagde en ny landsby, som regel i en rydning i skoven, for landskabet var jo dækket af skove. En sådan rydning eller indhegnet jordstykke kaldte man et "tved".

Luftfoto af Rostved. Nederst i billedet omfartsvejen og den tidligere skole. Øverst ses Sølyst. Tværs gennem billedet skærer Nauhøjvej sig. Fra Rostveds hjemmeside www.rostved-by.dk.

Formodentlig en gang i vikingetiden brød så en driftig person ved navn Roir ud fra en landsby i nærheden og ryddede skov for at grundlægge en ny landsby. Så landsbyen blev kaldt "Roirs tved". Hvis man siger det nogle tusind gange op gennem århundrederne, så bliver det til "Rostved".

Sådan opstod landsbyen Rostved.

Gårdene

Da bønderne blev bofaste søgte de beskyttelse under de lokale herremænd – eller måske rigtigere udtrykt: herremændene gav bønderne et "tilbud" om beskyttelse, som de ikke kunne afslå.

Bønderne i Rostved blev fæstebønder under Kalø, der i middelalderen og indtil 1690 var ejet af kongen. Der var otte, senere ni, fæstegårde i Rostved – to af dem var dog ejet af den anden store herregård i området, nemlig Møllerup.

De ni gårde lå oprindeligt i en klump tæt i landsbyen, langs Nauhøjvej og Rostvedvej, men flere af dem blev i løbet af 1800-tallet flyttet ud på marken, typisk efter en ildebrand inde i byen. Alle de her gårde finder vi i dag i landsbyen og i bymarken omkring den, sammen med seks oprindelige husmandssteder og en del senere tilkomne husmandsbrug. Landbruget præger stadigvæk Rostved.

Tre gårde blev aldrig flyttet ud, men af dem er der i dag kun to tilbage i byen, nemlig matr. nr. 1 og matr. nr. 5, hhv. Rostvedvej 15 og Rostvedvej 23. Derimod er matr. nr. 2 nedlagt og helt væk, mens gård matr. nr. 8's stuehus er bevaret inde i byen endnu (Nauhøjvej 11). Det blev opført efter den store brand i 1865, hvor tre gårde og et hus omkring krydset Nauhøjvej – Trekronervej brændte.

Hvis en gård blev flyttet ud, var det almindeligt, at den også fik et navn, ofte efter et stykke karakteristisk landskab, der lå på dens mark, f. eks. Kobberhøjgaard.

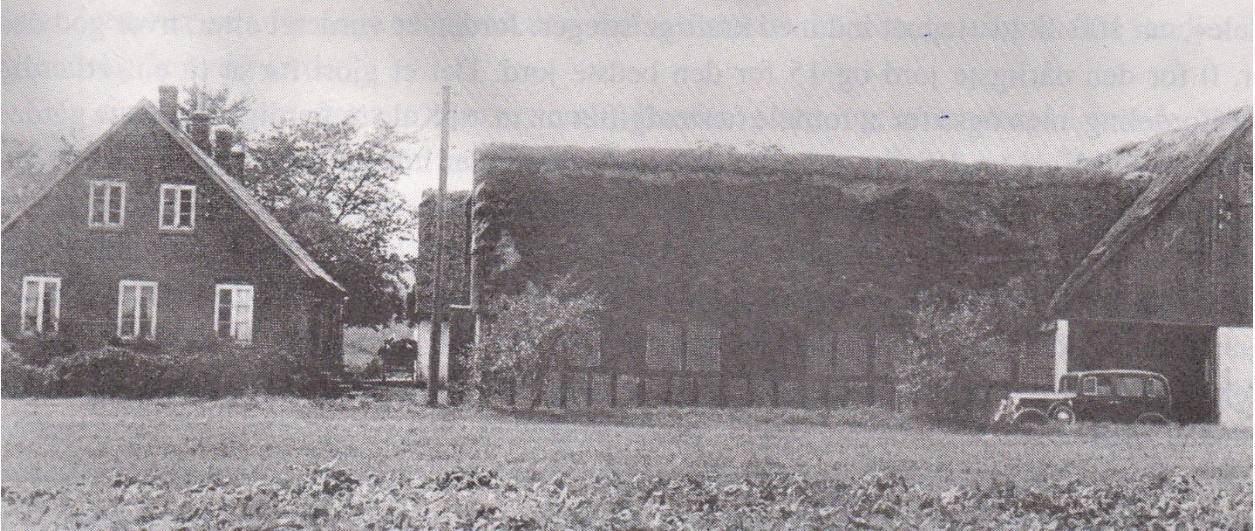
Her følger en kort omtale af hver enkelt gård. Omtalen bygger på det arbejde, Stig Tang Petersen og Elvin Jensen udførte i 1980'erne. Laila og Arne Knudsen har hjulpet med at føre up-to-date.

Gård matr. nr. 1, Rostvedvej 15, Askedalsgaard, Peter Skovgaards gård

En af Rostveds største virksomheder er den dag i dag en af de gamle gårde, der stadigvæk drives som landbrug. Det er gården Rostvedvej 15 med matrikel nr. 1, der i sin tid hørte under Møllerup og sammen med den anden Møllerup-gård matr. nr. 2 blev selvstændig et halvt århundrede før de øvrige gårde i Rostved, der hørte under Kalø. Gård nr. 1 voksede til Rostveds største gård, mens matrikel nr. 2 gradvist skrumpede ind til stort set ingenting, den sidste jord blev købt af gård nr. 1.

Fra 1958 var gården ejet og drevet af Winny og Tage Skovgaard Jensen. Under dem har gården vokset sig stor – der er tilbygget store landbrugsbygninger både ved den gamle gård i landsbyen og på marken udenfor.

Winny og Tages søn Peter har nu overtaget gården. Winny og Tage bor stadigvæk på gården, mens Peter bor på en af sine tilkøbte gårde i Korup, Gunni Vases gård Feldbækvej 1. Han har opkøbt gårde og jorder uden for Rostved, f. eks. på Forpagtervej øst for Kalø, så gårdens drift i dag rækker langt uden for Rostveds område. Typisk har han købt en gård, lagt driften af jorden sammen med

Gård nr 1, Tage Skovgaards gård i 1930'erne. Avlslængerne er alle væk i dag og erstattet af nye. Fra "Folk og Liv".

sin egen gård og solgt stuehuset eller lejet det ud. Peter har også forpagtet jord flere steder i Rostved og nabolaget.

Gård matr. nr. 2, nabogård til nr. 1, Rostvedvej 17, nu nedlagt som gård

var den anden gård i Rostved, der hørte under Møllerup. Gården er i dag nedlagt. En del af jorden blev solgt til matr. nr. 1. Stuehuset bebos af Lis og Gert Damgaard Jensen.

Gård matr. nr. 3, Flintbakken 3, Kobberhøjgaard / Fattiggården

Kobberhøjgaard (matr. nr. 3) blev oprettet som selvejergård ved udskiftningen i 1792. Herefter var der ni gårde i Rostved, hvoraf to tilhørte Møllerup, seks Kalø, og en altså var "sig selv".

Kobberhøjgaard blev flyttet ud på Flintbakken sydvest for Rostved efter branden i 1865. Gården er opkaldt efter Kobberhøj, der ligger på dens areal. Det er en lerknold, som alle landsbyens gårde hentede ler fra. Adressen er i dag Flintbakken 3.

Gårdens oprindelige beliggenhed inde i landsbyen var Nauhøjvej 2.

Ti år senere, i 1875, blev gården opkøbt af det daværende Thorsager-Bregnet sognekommune, der brugte den til at placere fattiglemmer i – det var altså hele kommunens **fattiggård**. Det var den helt til 1937, hvor der blev bygget et nyt flot alderdomshjem inde i Rønde til afløsning.

Men i en lang periode, altså fra 1875 til 1937, var Rostved altså centrum for Thorsager-Bregnet sognekommunes socialvæsen. På fattiggården kom subsistensløse, husvilde, alkoholister, omstrejfende, alderdomssvækkede, åndssløvede, tjenestepiger, der skulle have barn - folk, der af den ene eller anden grund var slået ud af livet og endt i fattigdom og sygdom. Et broget klientel, som det nok krævede specielle egenskaber for en fattiggårdsbestyrer at holde sammen på. En af midlerne var at holde beboerne beskæftigede hele tiden, opholdet skulle så at sige arbejdes af.

Fattiggårdens beboere i begyndelsen af 1900-tallet. Alle måtte arbejde for føden. Bemærk hestegangen, der bl. a. benyttedes, når kornet skulle tærskes. Fra Egnarkivet / Stig Tang Petersen.

Fattiggården blev som eneste kommunale bygning også anvendt til sognerådets møder. Der var i fattiggården en enkelt stue med læderbetrukne møbler, der i det daglige stod ubrugt, men altså anvendtes til sognerådsmøderne.

Og til møderne skulle der serveres ordentlig mad – og det var fattiggårdsbestyrerens kones opgave at sørge for det. Det skulle ikke undre, om sognerådets tilfredshed med fattiggårds-bestyrerparret hang meget nøje sammen med tilfredsheden med bestyrerindens evner ud i den ædle madkunst.

På gårdens oprindelige plads inde i byen opførtes i 1867 et husmandssted til Jens Josiassen. Det er Nauhøjvej 2.

Gård matr. nr. 4, Sølystvej 4, Sølyst

Gård nr. 4, Sølyst, er den anden af de gamle gårde, der er i fuld funktion som landbrug i dag. Gården lå oprindeligt lige som nr. 1, 2, 3 og 5 på bygaden, Rostvedvej.

1869 blev der udstykket et jordstykke, matr. nr. 4 c, hvor Daniel Nielsen byggede købmandsforretning. Her lå Rostveds købmandshandel indtil den sidste købmand Alf Søgaard Jørgensen gik på pension i 1978.

Ejer af Sølyst 1949 – 1963 var Svend Daugbjerg, der 1963 sammen med hustruen Musse flyttede til Rostvedvej 27. Musse blev alene 1973. Broderen Jacob Rønde på gård nr. 5 ved siden af var på kost hos hende i en periode.

1963 – 1972 havde Sigrid og Niels Pihlkjær Sølyst, derefter Susanne og Niels Ebbe Lykke-Hansen.

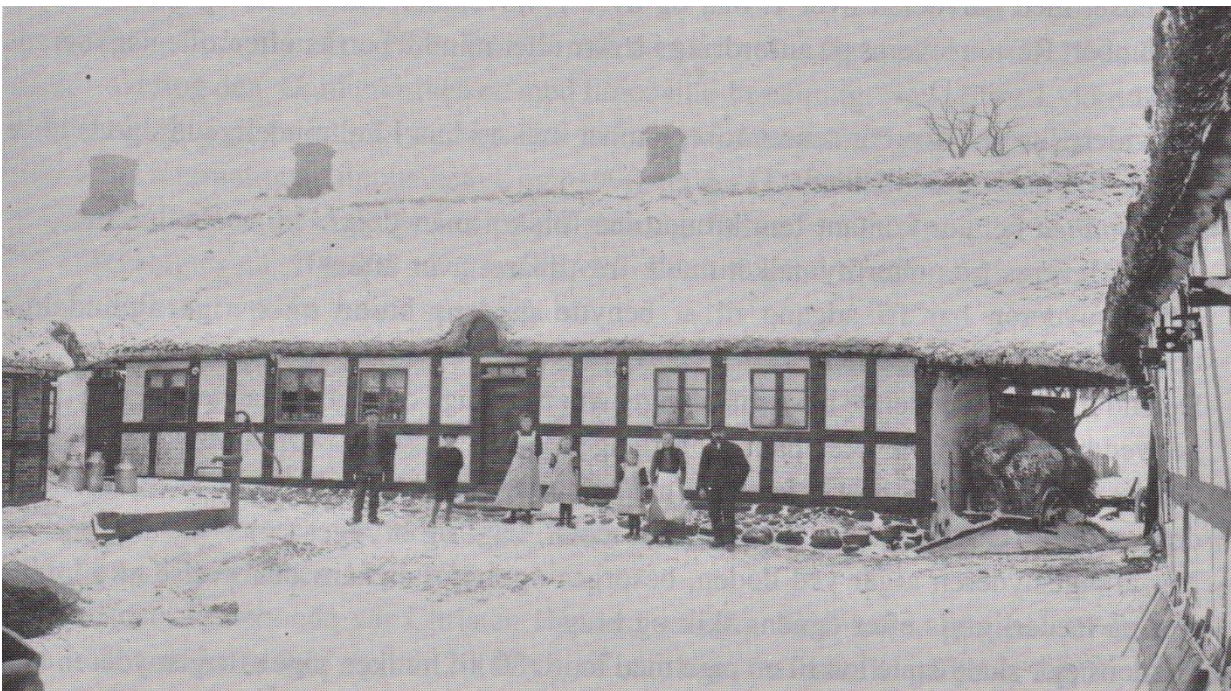
Gården blev udflyttet i 1885 og kom til at ligge, som navnet antyder, tæt på Korup sø. Gården er under Niels Ebbe Lykke-Hansen blevet kendt for sin store, beundrede og præmierede besætning af limousine-kvæg. Sønnen Morten Lykke-Hansen overtog omkring 2015. Limousine-kvæget blev opgivet, da moderen Susanne døde omtrent på samme tid. Niels Ebbe bor stadigvæk på gården.

I begyndelsen af 1900-tallet blev nogle englodder solgt fra, og på en af dem, matrikel nr. 4 h, blev der opført et lille hus, hvor ”pigerne i søen”, to ugifte søstre, boede i mange år. Nuværende ejer er Otto Hvid Rasmussen.

Fra den tilbageblevne jord inde i byen blev der i 1992 udstykket et stykke jord til sportsplads, den nuværende aktivitetsplads.

Gård matr. nr. 5, Rostvedvej 23, Jacob Røndes gård

Gård nr. 5's bygninger ligger endnu midt i byen, men den første selvejer på gården havde i 1867 flyttet gården ud på sandmarken nord for Rostved, og her opførte han en ny gård, ”Plantersminde³”. Her boede han i 30 år. Den store handelsmand Frederik Legarth købte ejendommen og delte den op i flere parceller, bl. a. flere skovparceller. De gamle bygninger er nedrevet og har givet plads til et særpræget og flot byggeri ved den nye ejer Thomas Olsen.

Jacob Røndes gård omkring århundredskiftet 1900. Møddingen og pumpen er i gården. Fra Folk og Liv / Musse Daugbjerg.

Den tilbageblevne gård inde i byen blev i 1870 solgt til Maren og Hans Hansen og har siden været i deres slægts eje. En sønneatter blev gift med Anders Rønde, der havde gården 1929-61. Han

³ Navnet kommer af, at et karakteristisk jordstykke var en ”hale” (smal eng på to eller tre sider omgivet af højere land), kaldet ”Plantri Hoel” (hoel = hale), og da ejendommen blev bygget i 1870, blev den opkaldt efter engstykket mod øst. Peter Rust.

plantede en del skov på den dårligste jord. Sønnen Jacob Rønde havde gården i 1961-93. Han gjorde en stor indsats for at sikre kulturlandskabet ved oprettelse af fiskedamme, vildtreservater, fodermarker m. m. og fik præmier for indsatsen.

Efter Jacob Rønde blev gården overtaget af en søsterdatter Anne og hendes mand Finn Buhl-Christensen. Jorden er forpagtet af Peter Skovgaard.

Gård matr. nr. 6, Nauhøjvej 35, Hestagergaard / "Ålefarmen"

Gård nr. 6 lå på den vestlige side af Nauhøjvej. Gården brændte i 1918, hvorefter den flyttedes ud på marken, dog kun få hundrede meter fra den oprindelige beliggenhed, der var nuv. Nauhøjvej 31. Toften fra den gamle gård blev solgt fra, og et nyt hus, det nuværende, opførtes her.

En stor del af gårdens marker blev tilplantet, bl. a. Lillehøj plantage ud mod Dyrhøj. Gården blev i 1985 overtaget af Mogens Hvid og Ole Krogh Jensen, der indrettede den til ålefarm. Som sådan fungerede den til 1998. Ole Krogh Jensen blev skilt og bor der alene nu. Peter Skovgaard har forpagtet jorden.

Gård matr. nr. 7, Nauhøjvej 39 / Flintbakken 5, Rostvedgaard / Skurgården / Anders og Julius

Rostvedgården blev flyttet ud i skuren i 1858 og derefter kom til at hedde **Skurgården**⁴. Toften i byen blev frasolgt. Den lå nuv. Nauhøjvej 29, matr nr 7 c, hvor stuehuset fra den gamle gård blev bevaret. Dens første ejer var byens skolelærer Rasmus Frederik Nielsen, der dog fire år senere solgte til hjulmager Poulsen. I begyndelsen af 1900-tallet var der høkerbutik i huset og der kom en postkasse på muren, så huset blev kendt som "Postkassehuset". 1974 købte Villy Svendsen huset.

1895 frasolgt et stykke jord fra Skurgården, nu Rostvedvej 10, Laila og Arne Dahl Knudsen, bor.

I Skurgården boede indtil for få år siden Rostveds absolut berømteste indbyggere til dato, nemlig **Anders og Julius**. Den kendte TV-journalist Søren Ryge, der bor lige på den anden side af Rostveds landsbygrænse ved Korup sø, gjorde dem berømt. De to brødre overtog gården efter deres mor. De var ekstremt sparsommelige, intet måtte koste noget, så de boede, kan man vist roligt sige, temmelig spartansk. Da de ingen arvinger havde, overtalte Søren Ryge så at sige på dødslejet den sidste levende af dem, Anders, til at skænke pengene til et fond, der hvert år skulle uddele et beløb til unge landmænd, der ønskede at uddanne sig inden for kvægbrug, den gren af landbruget, som stod Anders og Julius' hjerte nærmest. Søren Ryge havde sikkert en mistanke om, at der kunne stå en del penge på sparekassebogen, men da Anders en af de sidste gange, han rejste sig fra sygesengen, gik hen og hentede sparekassebogen i skuffen og viste Søren Ryge den, var dog selv Søren Ryge ved at falde ned af stolen, for der stod intet mindre end godt 5 mill. kr. på bogen...

Lige her ved sommerferiens start 2021 kunne Søren Ryge så for anden gang uddele 100.000 kr. til en ung landmand fra Kalø Økologiske Landbrugsskole, og tre andre fik også et beløb, mindre, men

⁴ En skure er en ridse i noget andet. Det passer på landskabet ved Skurgården, hvor en flænge / ridse / kløft går gennem landskabet, og gården ligger lige i den. "Skuren" må være en gammel smeltevandsflod. Sml. udtrykket "at fortsætte i samme skure". Bakkerne omkring "skuren" ude ved Anders og Julius kaldes "Skurbakkerne".

næppe ubetydeligt. Tak, Anders og Julius, vil unge landmænd nu i fremtiden kunne sige en gang om året, også til en tid, hvor de unge ikke ved, hvem samme Anders og Julius er.

Og NB, så nægtede de endda lige til deres dødsdage at tage imod folkepensionen, de skulle ikke ligge nogen til last, de kunne godt klare sig selv – og ja, det kunne de jo så også...

Efter de to brødres død omkring 2015 blev Skurgården overtaget af Bundgaard, der har væltet stuehuset og den ene længe og plantet jorden til. I dag står laden alene tilbage.

Julius Gregersen på sin godt 30 år gamle Fordson Dexta traktor, der altid står på en skråning – den skal nemlig løbes i gang. Bygningen i baggrunden har for en halv snes år siden fået nyt tag, der hviler solidt på de rejste jernbuer. Det gamle tag er nu godt beskyttet, og mellem de to tage er der plads til et utal af duer. Foto lånt af red. S. E. Olesen, Dagbladet

Anders og Julius. Fra Folk og Liv / Dagbladet Djursland.

Gård matr. nr. 8, Anna Rust Jensens nedlagte gård

Ved en storbrand i 1865 brændte tre gårde: matr. nr. 3, 8 og 9. De lå tæt på hinanden i området, hvor Trekronervej og Nauhøjvej mødes. Gård nr. 8 byggedes op igen samme sted, men brændte igen i 1913, hvor kun stuehuset blev reddet. Det ligger i dag Nauhøjvej 11.

Branden i 1913 var påsat af gårdens forkarl, der fik to års forbedringshusarbejde som straf.

Efter branden blev gården udstykket til fem husmandssteder på Nørreskovvej, og gården selv blev et sjette husmandssted.

I 1928 udstykkedes jorden til den nye skole og senere jorden til skolens sportsplads fra gården.

1944 købte Anna og Jens Rust Jensen ejendommen, efter at de i 17 år havde haft Plantersminde. De udstykkede yderligere ti parceller, især grundene på Trekronervejs østlige del. Derefter var der intet tilbage af den gamle gård.

Else og Elvin Jensen havde stuehuset i mange år, men efter deres død solgte sønnen Peter Rust Jensen det til Lone og Jan Jensen, der igen solgte til de nuværende ejere, der driver forretning og rejser meget og kun periodevis opholder sig i huset. Peter Rust flyttede til Karlby, men fortsatte sin fars arbejde som lokalhistoriker og er en skattet medarbejder på Egnarkivet i Feldballe. Hans hjemmeside har været kilde til mange af oplysningerne i dette skrift.

Gård matr. nr. 9, Nørreskovvej 6, Asbølgaard / Aspelhovedgaard

Matr. nr. 9 brændte også ved storbranden i 1865. Efter branden udflyttedes den til den nuværende beliggenhed på Nørreskovvej. Gården fik navn efter det højeste punkt i området, Asbølhoved (ofte kaldt Aspelhoved), der ligger på gårdens jord og i øvrigt krones af en gammel bronzealdergravhøj, der har givet anledning til endelsen "hoved" i navnet.

Den oprindelige beliggenhed inde i landsbyen var lige nord for Anna Rusts ejendom matr nr 8 h.

Peter Johansen Legarth ejede gården i perioden 1916-24 og udstykkede 12 jordstykker fra den. Derefter overtog Jørgen Lindved gården, fra 1964 sønnen Kristen Lindved og hustru Ruth. 13 tdr. land af gårdens jord er plantage. Sønnen Jørgen Lindved overtog ca. 2005, han arbejder på en boreplatform og driver stedet som fritidslandbrug.

Hvitvedgaard

Til allersidst skal det lige nævnes, at Hvitvedgaard, der ofte regnes til Rostved, er en gammel kongsgaard og udgør sit eget ejerlaug – hører altså formelt set ikke til Rostved. Hvitvedgaard svarede kun afgift og skat til kongen og har aldrig været fæstegård. 1580 blev den af kronen udlagt til Aarhus Domkapitel, der altså herefter fik afgifter og skatter fra den, men 1667 blev den tilskødet kongens uægte søn Ulrik Frederik Gyldenløve, der på dette tidspunkt også havde fået Kalø.

1660 blev Gyldenløve gift med Marie Grubbe fra Tjele, men ægteskabet blev opløst efter tronskiftet i 1670. Ved samme lejlighed mistede Gyldenløve både Kalø og Hvitvedgaard. Hvitvedgaard var derefter i privat eje og havde forskellige ejere. 1878 blev den købt af Søren Knudsen, der indtil da havde været succesrig murermester i Rønne og bl. a. har opført det smukke og særprægede City-hus på Rønne Hovedgade.

Hvitvedgaard var herefter i slægten Knudsens eje til 1977.

Hvitvedgaard omkring århundredskiftet 1900. Fra Folk og Liv.

Granly

Søren Knudsen gjorde den ellers forsømte Hvitvedgaard til et mønsterbrug, og i 1900 oprettede han på en del af dens jord gården **Granly** til den ene af sine sønner, Rasmus Knudsen, mens den anden, Chr. Frederik Knudsen, overtog Hvitvedgaard i 1906. Granly var i 1920'erne ejet af Karl Hillers, far til senere mejerist og sognerådsmedlem Anker Hillers, og fra 1929 af Knud Kolind.

Trafikken / infrastrukturen

Jo, naturen omkring Rostved er uovertruffen – som sagt er der mange andre, der mener det samme om deres lokalområde. På samme måde må vi jo sige, at alle mener, at netop deres lokalsamfund er verdens centrum. Hvilket jo sådan set er rigtig nok, for for hver eneste af os er centrum jo netop der, hvor vi selv opholder os.

Men ellers er det lige ved, at jeg igen kan sige, at forskellen er den, at med Rostved passer det. Rostved har i hvert fald uden modsigelse været centrum på Djursland.

Trafikknudepunkt

Det er nemlig sådan, at Djursland altid har været krydset af to store vejforløb, nemlig vejen mellem købstæderne Aarhus og Grenaa og vejen mellem købstæderne Randers og Ebeltoft. Og tro mig eller ej: de to veje krydsede hinanden lige præcis i Rostved. De gamle vejforløb kan flere steder stadigvæk ses i landskabet.

Det begyndte sidst i 1700-tallet, da man begyndte at etablere et net af hovedlandeveje. Til Djursland blev der netop de to nævnte, Aarhus – Grenaa og Randers – Ebeltoft⁵.

Aarhus – Grenaa vejen blev lagt langs Kalø Vig. Man følte det tryggest at være i nærheden af havet, og desuden foregik al fjerntrafik jo stadigvæk på havet, så mest praktisk, hvis vejen også fulgte havet.

Men over land skulle den jo nødvendigvis efter at have forladt Kalø Vig, og så foretrak man at lade den slå et smut mod nord, op til en anden kyst, nemlig stranden langs sydkysten af Kolindsund, der på det tidspunkt var blevet til Danmarks største sø.

Men hvordan komme fra Kalø Vig til Kolindsund? Jo, såmænd, op øst om Rønde, vest om Kalø, og så gennem Rostved og videre herfra til Kolindsund.

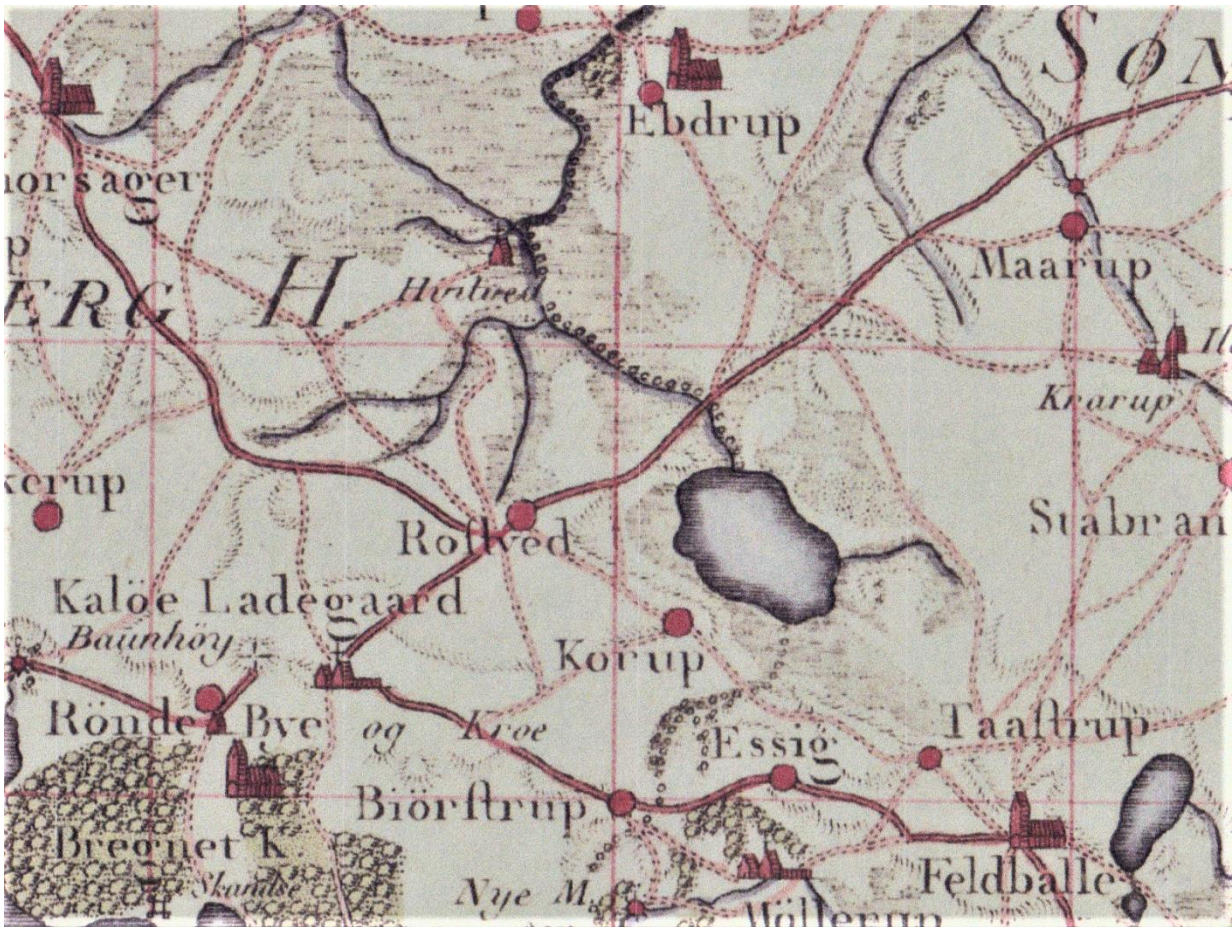
Og så var der Randers – Ebeltoft vejen. Den kunne jo ikke følge nogen kyst, den måtte nødvendigvis gå tværs over Djursland. Og hvordan? Jo, såmænd, gennem Thorsager og derfra over Dibbelbæk til Rostved, og derfra videre over Feldballe til Ebeltoft.

Rostved var dermed Djurslands ubestridte trafikknudepunkt.

Vi skal lige tænke på, at siden Kalø Amt i 1792 var blevet til Randers Amt ved sammenlægning med Dronningborg Amt, så var Randers amtets centrum.

Nu var hovedvejstrafikken nok så beskeden dengang, at det hverken affødte viadukter eller lysregulering – højst stenkister over vandløbene, hvor vejene krydsede et sådant. Der kom måske et par hestevogne om dagen ad hver vej. Ikke engang en kro blev det til i Rostved, nok fordi der i forvejen var kroer ved de to store veje i både Rønde og Thorsager. Der er dog efterretninger om, at "stenhuset" Rostvedvej 8 på et tidspunkt har fungeret som rejsestald.

⁵ Allernordligst, tæt på kysten, desuden Randers – Grenaa.

Videnskabernes Selskabs kort fra 1791, syv veje krydses ved Rostved, herunder de to hovedveje Aarhus – Grenaa og Randers – Ebeltoft. Korttegneren har regnet med, at folk fra Randers mod Ebeltoft skulle en lille "omvej" ned omkring Kalø, før vejen gik videre mod Ebeltoft over Bjørstrup, Essig og Feldballe. Vejen over Kørup har sikkert været for dårlig. Kørup sø er endnu ikke udtørret.

Rostved isoleres

Tilværelsen som trafikknudepunkt fik en brat ende i midten af 1800-tallet, da landevejstrafikken var stigende, og man fandt ud af, at det var upraktisk med en vej næsten i strandkanten, fordi der af og til var oversvømmelser, og vejen i øvrigt ofte var opblødt. Op i landet med vejene i stedet, og så blev hovedvejen mellem Aarhus og Grenaa lagt op i landet, gennem Følle, Rønne og Kalø til Tirstrup og derfra til Grenaa. Rostved kom til at ligge "lidt til en side".

Ang. Randers – Ebeltoft så fandt de kloge vejingeniører ud af, at man kunne spare en del vejanlæg ved at lægge vejen fra Randers til Følle, og så lade trafikken benytte Aarhus – Grenaa vejen gennem Rønne og dreje fra mod syd ved Taalstrup og derfra til Ebeltoft. Såre forstandigt, men så var også den anden vej altså gået Rostveds næse forbi.

Herefter var Rostved trafikalt isoleret, lå afsides mod syd i sognet, der var Thorsager sogn, og afsides i forhold til kommunens hovedby, der var Rønne.

Bedre blev det ikke, da jernbanerne kom til Djursland i 1876-77: jernbanerne kom til at gå uden om både Rønde og Rostved, og Thorsager fik kun en lille snert af jernbanen mellem Aarhus og Ryomgaard.

I stedet kom der dampskibsforbindelse mellem Aarhus og Nappedam, så det betød afgjort bedre forbindelse til Aarhus.

Rostved frem i lyset igen

Sidst i 1960'erne var det vedtaget at anlægge en motorvej fra Grenaaavej i Aarhus nord om Rønde til Taastrup-krydset øst for Rønde.

1970 gik man i gang med første etape, der gik til og med Løgten. Den stod færdig i 1973.

Så skulle man jo pr. automatik blot fortsætte til Taastrup. Men sådan kom det ikke til at gå.

I mellemtiden var Vesten nemlig blevet ramt af oliekrisen, og den affødte økonomisk krise og arbejdsløshed i hele Vesten, også Danmark. Derfor blev næste etape af motorvejen standset, og et længere politisk tovtækkeri om videreførelsen gik i gang.

Den ophørte i begyndelsen af 1980'erne med et politisk forlig om at ændre fortsættelsen af vejen til en langt billigere motortrafikvej. Den stod færdig i 1987.

Motortrafikvejen fik først og fremmest stor betydning for Rønde, der nu slap for en stor del af trafikken, især den mest belastende af lastbiler og busser.

Men motortrafikvejen fik også store konsekvenser for Rostved – eller rettere: de ramper til motortrafikvejen, der med et par års forsinkelse blev bygget på Flintbakken, fik store konsekvenser. For lige pludselig lå Rostved i et trafikalt smørhul med direkte adgang til motortrafikvejen og dermed til Aarhus og Grenaa ad det nye anlæg. Også nem forbindelse til Randers via motortrafikvejen og Følle, og til Ebeltøft via motortrafikvejen og Taastrup-krydset.

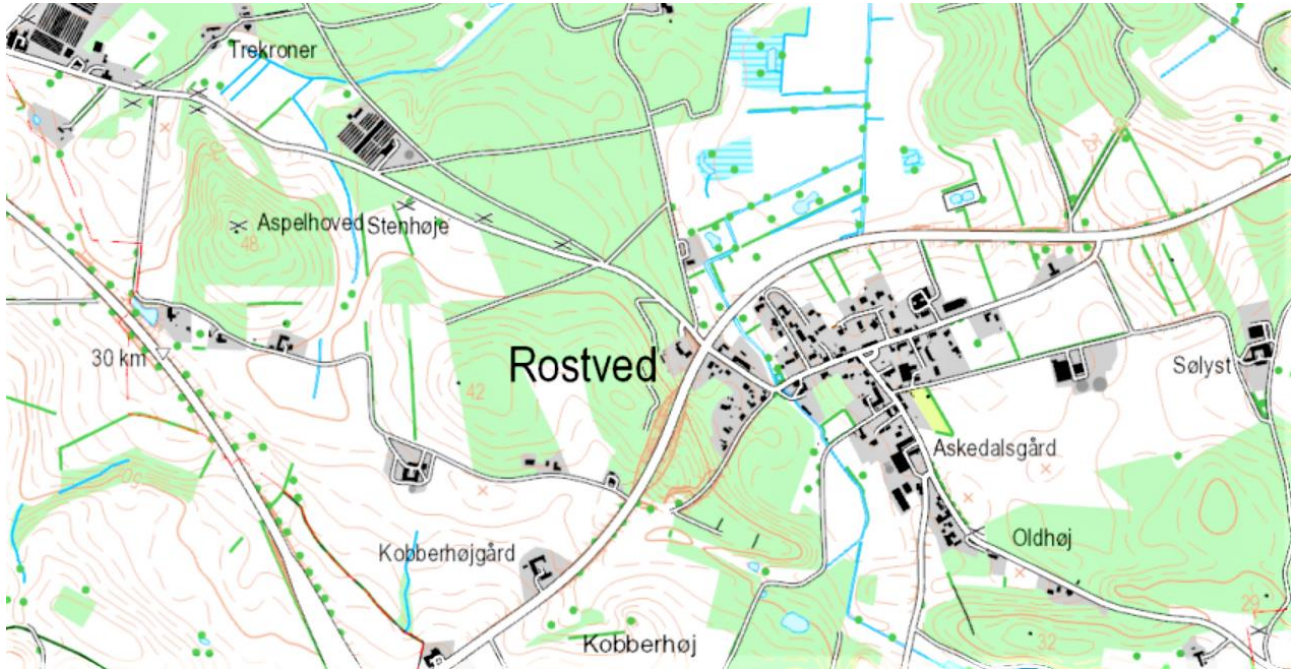
Og det skulle ikke stoppe med det. Siden 1970'erne var det diskuteret at skabe bedre forbindelse mellem nord og syd på Djursland, hvor alle hovedfærdselsårer ellers gik øst – vest. Bedre nord-syd forbindelser indebar også en bedre forbindelse mellem Rønde og Kolind, vest om Rostved, med andre ord en omfartsvej uden om Rostved.

Efter motortrafikvejens færdiggørelse var tiden nu kommet til at realisere disse planer. Omfartsvejen omkring Rostved tog sin begyndelse ved Nørreherredsvej, skar sig gennem bakken sydvest for Rostved, videre i kanten af engene omkring Ølvad bæk og tilslutning til Nauhøjvej, den gamle vej, nord for Rostved.

Samtidig blev vejen herfra og videre mod Kolind, der var blevet forsømt i mange år i afventning på omfartsvej-projektet, forbedret.

Tilbage stod nu et Rostved befriet for den efterhånden store trafik gennem byen på Nauhøjvej, med direkte adgang til en glimrende vej til Rønde og Kolind og næsten direkte adgang til

motortrafikvejen til Aarhus og Grenaa ad ramperne på Flintbakken. Hvad kunne man ønske sig mere?

Moderne kort med omfartsvejen, Flintbakken, vest om Rønde.

Livet i landsbyen. Institutioner

Skolen

En skole fik Rostved lidt efter 1814, hvor den almindelige undervisningspligt blev indført. 1851 blev der på den gamle skoles sted midt i byen opført en flunkende ny skole, hvor nu Rostvedvej 27 er. Den stod distancen helt til 1928.

Rostved gamle skole, omkring århundredskiftet 1900. Fra Folk og Liv / Egnsarkivet.

I 1928 opførtes en ny skole på Trekronervej, i landsbyens sydvestre hjørne. Få år senere tilføjedes en sportsplads. Reelt lå skolen lidt uden for landsbyen.

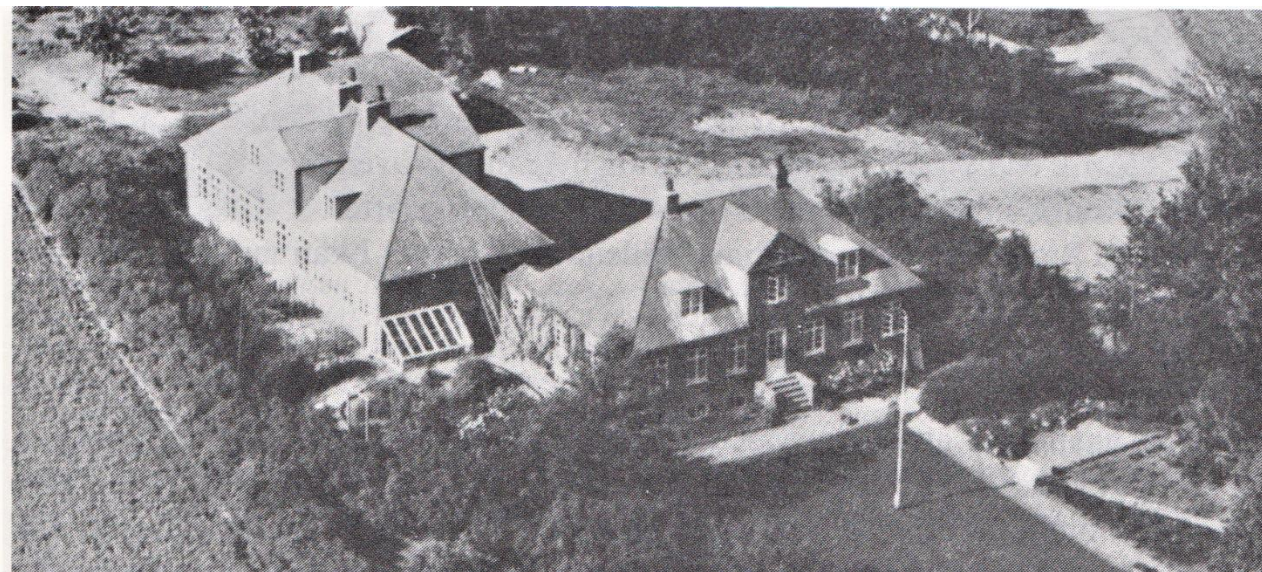
”Et rent slot”, som man misundeligt sagde i Rønne, hvor man måtte slå sig til tåls med den gamle utidssvarende skole på Grenaavej i endnu næsten 30 år, før man endelig fik en ny skole opført – den nuværende.

Med den nye skole blev der mulighed for at årgangsdele børnene i skolen. Derfor blev der nu ud over førstelæreren Gregers Nielsen ansat en lærerinde til at tage sig af de yngste årgange og håndgerning for de ældre. Efter at førstelæreren og lærerinden havde set hinanden an i ti år, blev de enige om at gifte sig i 1938. I de næste 18 år var de omdrejningspunktet for en stor del af fællesskabet i landsbyen, herunder ikke mindst de traditionsrige juletræsfester.

Gregers Nielsen døde i 1956, men Signe Nielsen fungerede videre til 1969, hvor Rostved skole blev nedlagt. Eleverne blev overført til den nye store "centralskole" i Rønde. Det var sket for de ældste elevers vedkommende allerede i 1963.

Med skolen forsvandt et vigtigt midtpunkt i landsbyens liv.

Til gengæld havde man forsamlingshuset, der den dag i dag er centrum i landsbyens fællesskab og "kulturliv".

Rostved nye skole, efter tidens forhold "et rent slot", opført 1928, her foto fra 1932. Fra Folk og Liv / Egnarkivet.

Forsamlingshuset

Lige som i det øvrige land var slutningen af 1800-tallet en tid med megen grøde. Stigende befolkningstal, økonomisk vækst, højskoler, andelsbevægelse med andelsmejerier etc.

Rostved fik ikke sit eget andelsmejeri. Bønderne leverede i stedet til Korslund Andelsmejeri ved Ugelbølle. Til stor fortrydelse for andelsmejeriet i Thorsager, for Rostved hørte jo reelt til Thorsager sogn. Så det lignede lidt af et forræderi. En del af Rostvedbønderne søgte dog senere til Thorsager.

Men den megen grøde i folkelivet gjorde, at man savnede et sted at samles i Rostved. Det blev der rådet bod på i 1907, hvor en kreds af folk fra Rostved og Korup fik bygget et fælles samlingshus, et såkaldt "forsamlingshus", som huset senere blev kaldt.

Forsamlingshuset blev fra nu af landsbyens naturlige midtpunkt. Her samledes man til foredrag, familiefester, "lieg-stouw" og baller, dilettant og gymnastik.

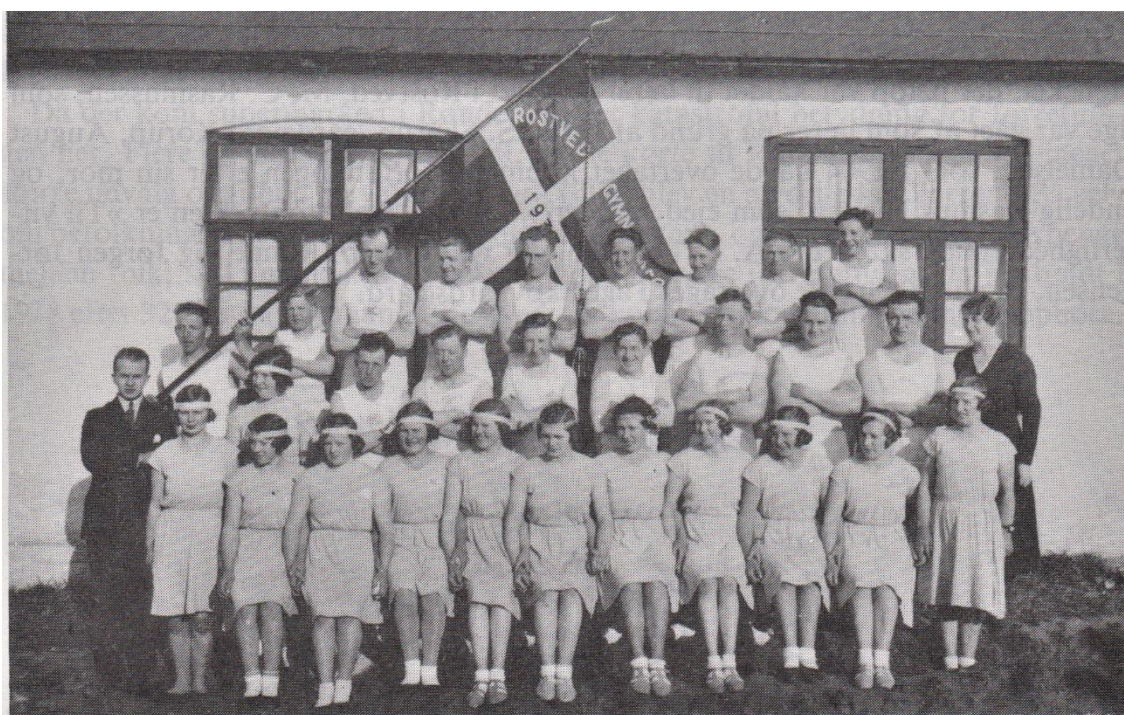
Den første store udvidelse af forsamlingshuset skete i 1939, hvor bl. a. det gammeldags das i et skur udenfor blev erstattet af to moderne træk-og-slip toiletter. Fra omkring 1949

(gymnastikforeningens opløsning) til omkring 1970 lå aktiviteterne stille og huset forfaldt, men en ny generation tog fat på modernisering med bl. a. centralvarme i 1970'erne.

Rostved Gymnastikforening og Boldklub

1932 opstod omkring forsamlingshuset Rostved Gymnastikforening, der omfattede stort set alle de populære former for sport, men først og fremmest gymnastik. Oven i det også atletik, hvor man givetvis var inspireret fra Thorsager, hvor gymnastik og atletik gik hånd i hånd.

Også den helt nye interesse: fodbold. Denne sport ansås i flere omliggende gymnastikforeninger for at være for primitiv til, at en rigtig gymnastikforening kunne drive den, og desuden var det et problem at skaffe så stor en græsmark, som var nødvendig til fodbolden. Resultatet blev, at Rostved Gymnastikforening fik tilgang af mange unge fra nabolandsbyerne, så de kunne dyrke fodbold.

Rostved Gymnastikforenings faneindvielse 1932. Øverste række fra venstre: 1. Hans Hansen. 2. Anders Rønde. 3. Sigvald Thygesen. 4. Harald Rasmussen. 5. Åge Laursen. 6. Børge Gregersen. 7. Arvid Anthonsen. Mellemste række: 1. Kristian Rønde. 2. Gunnar Bang. 3. Kirstine Hansen. 4. Oluf Hansen. 5. Svend Kannegård. 6. Niels Kannegård. 7. Karlo Jensen. 8. Magnus Kolind. 9. Sigvald Rasmussen. 10. Lundvald Sørensen. 11. Esther Gammelgård. Nederste række: 1. K. Gammelgård. 2. ? 3. Gudrun Jakobsen. 4. Elna Nielsen. 5. Birthe, Signes søster. 6. en søster til Ragnhild. 7. ? 8. Else Jensen. 9. Ragnhild Petersen. 10. Signe Sørensen. 11. Anne Rønde. 12. Anna Bang (Magnus Kolind).

At man dyrkede håndbold var derimod nærmest en selvfølge. Der spillede på forskellige græsmarker, indtil kommunen indrettede en sportsplads bag den nye skole, der kom til i 1928. Efter et ophør blev håndbolden genoptaget midt i 1950'erne og holdt i endnu en årrække.

Gymnastikken foregik i forsamlingshuset, hvor der var ribber op ad den ene gavl. Ledere var hr. og fru Gammelgaard fra Rønde. Skolens gymnastiktimer foregik i forsamlingshuset indtil 1955.

Atletikken blev ledet af den lokale tømrer Hans Hansen. Man havde løb, spring og kast, ja sågar stangspring.

Foreningen fik sin egen flotte fane, der i mange år hang i forsamlingshusets store sal. I dag opbevares fanen på Egnsarkivet.

Indre Mission afholdt i en periode sine møder, herunder også den årlige missionsuge, i forsamlingshuset. Modsat mange forsamlingshuse i omegnen, f. eks. Thorsager, var Rostved forsamlingshus ikke opstået som et resultat af de religiøse kampe mellem grundtvigianere og Indre Mission, så her var plads til alle.

I en lang periode var folkedans det store trækplaster, i første omgang til 1949, men traditionen blev genoptaget i 1980'erne og 90'erne.

Men da det første hold af ivrige folkedansere blev ældre, blev det svært at skaffe tilgang af unge, og i 1997 var det slut med folkedansen. I stedet blev gymnastikken genoptaget, men det viste sig, at det kun interesserede damerne, så i 2006 var det også slut med den aktivitet.

De senere år har forsamlingshuset haft pæn succes med naturvidenskabelige livestream-foredrag fra Aarhus Universitet. Der har også været koncerter med ret kendte navne i forbindelse med "Liv i forsamlingshusene"-arrangementer.

Rostved Forsamlingshus ved 75-års jubilæet. Danmarks-samfundet overrakte et nyt flag. Til højre Margit Nielsen, der er formand for bestyrelsen i 1982 (redaktør S. E. Olsen, Dagbladet Djursland).

Fra krise til ny fremgang

Gymnastikforeningen opløstes i 1949, og i 1950'erne og 60'erne betød bil og fjernsyn, at folk holdt sig hjemme eller benyttede andre tilbud i de større byer.

Men i 1970'erne blomstrede interessen for forsamlingshuset op igen, og der er siden da sket talrige moderniseringer og udvidelser af huset, alt sammen skaffet ved lokale indsamlinger og frivillig arbejdskraft.

Det var nok kommunalreformen i 1970, der betød en ny samling omkring det lokale. Der blev oprettet lokalhistoriske arkiver, og der blev udgivet lokalhistoriske artikler og bøger.

Forsamlingshusene blomstrede op, nu ikke mere med bønderne fra de gamle gårde som de ledende, men de nye tilflyttere, der aktivt ville det nye lokalsamfund.

100-års jubilæet i 2007 kom ikke til at gå stille af. Bl. a. var der gymnastik a la 1907, hestevognsture, udklædning m. m. som for 100 år siden.

2011 blev forsamlingshuset renoveret med energibesparende tiltag for LAG-midler⁶.

Skolens forsvinden i 1969 var naturligvis med til at øge interessen for forsamlingshuset, der i dag drives af samme bestyrelse som Beboerforeningen. Den fælles adresse er Askedalsvej 5.

I de senere år har forsamlingshuset især været udlejet til familiefester, men der har også været dans, gymnastik, fællesspisning og fester til jul, fastelavn og høst.

Sportspladsen / Aktivitetspladsen

Ja, skolen lukkede.

Men skolens sportsplads var der endnu. Her kunne man stadigvæk dyrke sport og holde fester om sommeren. Her samledes store som små.

Men sportspladsens beliggenhed blev et problem fra 1991, for den nye omfartsvej kom til at gå mellem skolen og landsbyen og dermed afskar den naturlige adgang fra landsbyen til sportspladsen. Det var alt for farligt for børnene at passere over den efterhånden stærkt trafikerede omfartsvej.

Derfor blev der året efter anlagt en ny sportsplads ved Sølystvej midt i byen. Og den blev hurtigt et vigtigt samlingssted for byens borgere, små som store.

Med den nye placering øgedes brugen af pladsen. Der tilkom et vigtigt nyt element: en jernbanevogn med møderum, tekøkken og toilet.

2003 blev der med kommunes hjælp sat et legemiljø op med gynger, rutsjebaner og andre legeredskaber. Behovet var affødt af tilflytning af flere småbørnsfamilier.

⁶ LAG står for Lokale Aktions Grupper. Formålet er at fremme vækst og udvikling i landdistrikterne. Midlerne kommer fra Fødevareministeriet og EU, men fordeles af lokalt valgte aktionsgrupper.

2014 blev den gamle og efterhånden nedslidte sportsplads omdannet til en "aktivitetsplads" med bålhytte, shelter og teltplads – altså også til brug for turister, der så også kan benytte faciliteterne i jernbanevognen, herunder toilettet. Det hele byggede på frivilligt arbejde og lokale bidrag.

Et højdepunkt er de årlige sommerfester. I den lokale presse beskrives aktiviteterne til sommerfesten i 2019 (den sidste normale før corona) bl. a. sådan: "Vi starter dagen med udstilling af mange af de veterantraktorer, vi efterhånden har i Rostved... midt på dagen bliver der byrundvisning, hvor man besøger flere lokaliteter i Rostved og får fortalt historierne om, hvad der fandtes i Rostved i gamle dage. Eksempelvis var der både frysehus, købmand, mejeriudsalg og håndværkere... i Rostved er der mange jægere, og derfor bliver der i år plads til noget, der minder om jagt. Der er indkøbt buer og pile, og der arrangeres bueskydning i et hjørne af festpladsen... der er boder og telte og hoppeborg samt forskellige landsbylege, hvor der dystes i de gamle discipliner som kimsleg, gummistøvlekast, sækkevæddeløb og meget andet... til aften grillsteiges en hel pattegris, og der serveres salat og andet godt til. Beboerforeningen har lånt et stort cirkustelt af gøgleren Tony Trifolikum, hvor man kan spise og feste hele natten".

Aktivitetspladsen sommeren 2021, foto VFH.

Aktivitetspladsen har udviklet sig til et vigtigt samlingspunkt for landsbyen i hele sommerhalvåret. Et særligt sportspladsudvalg står bag at arrangere ugentlig "fredagshygge", Sct. Hans bål og sommerfest. Der spilles rundbold og fodbold – og så er der ikke mindst altid "hyggeligt samvær" for landsbyens beboere.

Pladsen bruges også som primitiv lejrplads, der annonceres via "Visit Djurslands" hjemmeside.

Rostved motorcrossbane

Et stykke ude ad Hvitvedgårdsvej ligger Rostved Motorcrossbane med tilhørende klubhusbarak.

Her huserer Syddjurs Crossklub, der er en fusion af de tidligere Rønde- og Midtdjurs crossklubber. Klubben råder over en bane mere, nemlig Petersmindebane på Frellingvej ved Kolind.

Klubben afholder hvert år en sommerlejr ved banen i Rostved, hvor der bliver skruet, trænet og kørt løb, og hvor gæstende klubber typisk overnatter i telte og campingvogne.

Træner, leder og ”mentor” for de unge, Niels Mikkelsen, Ebeltøft, begyndte i 1981 under den daværende Rønde Ungdomsskole. Han styrer klubben med 12 ugentlige timer under nuværende Syddjurs Ungdomsskole⁷.

Vandværket

Er som i alle landsbyer en hæderkronet virksomhed, vigtig for landsbyens liv. Rostved Vandværk er en af de få mindre vandværker, der stadig er aktiv, men 2021 står vandværket foran en afstemning om fusion med Rønde Vandværk eller Kalø Vig Vand. Vandværkets årlige generalforsamling afholdes traditionelt sammen med Beboerforeningens. 2021 er formanden Jesper Nathan, driftslederen Nikolaj Eriksen.

Postkassehuset

Et posthus fik man aldrig i Rostved, men mindre kan vel også gøre det: man fik i stedet en postkasse. Den var opsat i byens centrum på huset Nauhøjvej 29. Postkassen er for længst væk, men huset hedder fortsat i folkemunde Postkassehuset.

Busvendepladsen

En rutebilstation fik man aldrig i Rostved, men mindre kan vel også gøre det: man fik i stedet en busvendeplads. Den blev etableret i 1970’erne og blev hurtigt et slags uofficielt centrum i Rostved. Her blev der – og er der stadigvæk - opsat informationsskilte om nyt i byen, der nu suppleres af hjemmeside og blad. Rønde Kommune købte området i 1970 og anlagde pladsen, først og fremmest som stedet, hvor rutebilerne mod Kolind og Rønde kunne holde ind.

Gård matr. nr. 4, Sølyst, lå på stedet før udflytningen i 1885.

Lokalplan

Rostveds lokalplan blev vedtaget af Rønde Kommune i 2004: ”Lokalplan nr. 62: Rostved landsby”. I lokalplanen kan ud over listen over tilladelser etc. også læses om den historiske baggrund og ses liste og foto med de ni bevaringsværdige bygninger i landsbyen (side 22).

Skoledistrikt

⁷ Kilde: Adresseavisen 1. september 2021, portræt af Niels Mikkelsen i anledning af hans 70-års fødselsdag.

Rostved overførtes efter nedlæggelsen af skolen i 1960'erne til Rønde skoledistrikt. Men da det kneb med elevtallet i Feldballe skole, blev Rostved overført til Feldballe skoledistrikt. Her hørte man så til, indtil Feldballe skole blev nedlagt som kommunal skole i 2009 – herefter igen Rønde. Men en del fra Rostved foretrækker at søge til den nye Feldballe Friskole.

Distriktsråd

Ang. distriktsråd i Syddjurs Kommune hører Rostved til distrikt "Feldballe og Omegn", der omfatter de seks landsbyer Feldballe, Rostved, Taastrup, Kejlstrup, Bjødstrup og Korup. Derudover er Skårup, Essig og Møllerup en del af området.

Skulpturparken

Et kunstmuseum har man ikke i Rostved, men mindre kan vel også gøre det. I forbindelse med lokalplanen i 2004 fik beboerforeningen et beløb stillet til rådighed til byforskønnelse. Beboerne valgte at få udført seks træskulpturer af den lokale kunstner Birger Holmgaard, Thorsager, alle med motiv fra den nordiske mytologi. Skulpturerne står placeret forskellige steder i landsbyen.

De seks skulpturer forestiller Odin med den ene af sine to ravne, Thor i kamp med Midgårdsormen, Loke i Frejas falkeham, kærlighedsgudinden Freja med sine to katte, samt jætten Thrym. Skulpturerne blev opstillet i 2006.

Oprindeligt var der også en skulptur af Fenrisulven, men den er desværre gået til i tidens løb. Skulpturerne kræver stadig vedligehold, og det sørger frivillige kræfter i landsbyen for.

Odin med den ene af sine to ravne. Skulptur af Birger Holmgaard 2006. Foto fra Rostveds hjemmeside www.rostved-by.dk.

Beboerforeningen og "Figenbladet"

Beboerforeningen, der oprindelig især tog sig af driften af forsamlingshuset, fik efter kriseårene i 1960'erne og 70'erne en række nye opgaver.

Foreningen fungerer som en slags paraplyorganisation over en række aktiviteter. Tidligere er nævnt sportspladsudvalget, men et andet udvalg har i de sidste 20 år påkaldt sig lige så stor opmærksomhed, nemlig bladudvalget, der udgiver det lokale blad "Figenbladet", der – som det hedder – dækker det vigtigste. Her får man informationer om alle aktiviteter i Rostved og omegn. Bladet udkommer seks gange om året.

Virksomhederne

Med demokratiets indførelse i 1849 blev handel og håndværk, der indtil da havde været købstædernes monopol, givet fri, og så opstod der både handel og håndværk i mindre byer og landsbyer.

Håndværk

Landsbyerne havde dog også før demokratiets indførelse lov til at have de håndværk, der var nødvendige for landsbyens eksistens. F. eks. en smed, der oftest havde sin smedje på umatrikuleret byjord og var ansat af landsbyens gårdmænd. Således også i Rostved. Bysmedjen lå i krydset Nauhøjvej – Trekronervej i landsbyens sydvestlige hjørne – også klassisk, smedjen var jo brandfarlig og blev derfor ofte anbragt i et hjørne af landsbyen.

Ind imellem har der også været en privat smedje i Rostved. Således er der på generalstabskortet fra 1875 afsat en smedje på Nauhøjvej, ikke langt fra bysmedjen.

Rostveds bysmedje bestod til op i 1940'erne. Sidst i 1940'erne blev den købt af smed Kroer i Bjødstrup, der så opretholdt den nogle år ved at sende en smed til Rostved-smedjen nogle gange om ugen, men det blev til færre og færre dage, og gårdmændene vænnede sig til at tage til smedjen i Bjødstrup i stedet, så Rostved bysmedje døde gradvist og stille ud.

I 1975 købte Rønne Kommune smedjen for at lade den nedrive og gøre plads til en tiltrængt regulering af svinget mellem Nauhøjvej og Trekronervej. Stuehuset Trekronervej 4 blev bevaret, og her boede Rostveds sidste bysmed, der i de sidste år var ansat af Kroer i Bjødstrup, Gunnar Jensen, kun kendt som "Gunnar Smeden", i mange år efter. Han fortsatte med at arbejde som mekaniker i Rønne.

Under arbejdet med nedrivningen stødte man på den gamle bybrønd og fyldte den op med sten og murbrokker.

Murere og tømrere havde man også i landsbyen. Og som tidligere nævnt fik man også i en periode et savskæveri. Andels-frysehus og mejeriudsalg har der også været.

Købmand

Med frigivelsen af handel og håndværk efter demokratiets indførelse og den fri næringslov af 1857 blev det også muligt at drive købmandshandel i de mindre byer, også i selv små landsbyer.

Rostveds købmandshandel opstod engang i 1860'erne. Men den fik en svær fødsel, for den lå nabo til et gårdmejeri, altså en gårdmands private mejeri, og her fik købmanden kik på en sød meyerske, og så forlod han kone og syv børn, købmandshandel og Rostved for at tage til Amerika med meyersken. Man så ham aldrig mere i Rostved, og Andorra, købmandskonen, måtte kæmpe en brav kamp for at holde købmandshandelen og ikke mindst de syv børn gående, men det lykkedes da.

I 1904 var den ene af de syv børn blevet stor nok til at overtage købmandshandelen, han hed Boe August Danielsen. Han drev en stor og god købmandshandel frem i Rostved, med både almindelige købmandsvarer og grovhandel. Allerede i 1909 kunne han købe et stykke jord af Sølyst og bygge nyt hus og butik der, mens den gamle bygning blev til hestestald, hønsehus og vognport. Varetturene foregik jo med hestevogn, så købmanden var nødt til at have både heste og vogn. Der hørte også fem tdr. land eng til købmanden, så han havde græsning til hestene, og i øvrigt også tørveproduktion. Tørvene blev solgt til Mols.

Allerede 1920 fik købmanden lastbil, en stor forbedring. Købmanden havde også byens eneste telefon, så købmandens børn fungerede også som telefonbude.

En kort overgang fik han konkurrence af en lille købmandshandel, en såkaldt høker⁸, der holdt til i "postkassehuset".

Købmandshandelen på stedet holdt kun i 8 år fra 1911 til 1919, så havde **købmand Danielsen** igen Rostved for sig selv. Indtil han gik på pension og solgte butikken i 1943.

⁸ Sine og Rasmus Knudsen. Det var Sine, der passede butikken, der lå i gavlen ind mod Kolind.

Danielsens datter Kirstine fortæller: "Jeg har været med til at hente varer fra Nappedam med hestevogn. Til købmandsforretningen hørte 5 tdr. land eng, som vi brugte til græsning til hestene. Vi solgte tørv til molboerne og havde to mand til at skære tørv.

Omkring 1920 fik vi lastbil. Jeg har kørt lastbil fra konfirmationsalderen. Jeg kørte varetur og i 1925 hentede jeg mursten fra teglværket i Ommestrup til to huse i Rostved. Da jeg blev 18 år, fik jeg en enkelt køretime i Randers. Den kostede 7 kr, og derefter fik jeg kørekort.

Vi havde skinddepot. I gården stod saltbeholder, hvor skindene fra får, kalve og køer blev saltet ned. En eller to gange om året blev skindene hentet og solgt til Randers. Der var Ceres-depot. Vi kørte æggesamlertur rundt ved købmændene, og far kørte med grise til Ebeltoft og havde øl med tilbage til forretningerne. Vi havde også grovvarerhandel, og under besættelsen havde vi statslager af korn. Sidst i 1920'erne blev benzintanken gravet ned, og den har været brugt, indtil forretningen ophørte i 1978⁹.

Derefter var der en købmand Knudsen i 3 – 4 år, men i 1946 fik Rostved igen en "driftsikker" købmand, nemlig **Alf Søgaard Jørgensen**.

Jørgensen kørte i begyndelsen varetur med hestevogn, men fra 1956 med bil.

Købmandsforretningen 1937. Yderst Agnes og Boe August Danielsen. Pigen til venstre er Sigrid Sørensen, en søster til Anna Kahr Nielsen. Hun var tjenestepige. Pigen i kittel hedder Kirsten

⁹ Tang Petersen 1989 s. 28-29.

Han holdt ved til 1978, hvor han ville gå på pension og måtte konstatere, at det var umuligt at sælge butikken. Folk havde fået bil, og der var supermarkeder i Rønne, og der var kommet Bilka i Tilst. Den konkurrence kunne en lille købmandshandel i Rostved ikke klare. Altså: da købmand Søgaard Jørgensen drejede nøglen i 1978, var det slut med købmandshandel i Rostved. Ikke set siden.

Minkfarme

Der har i egnen omkring Rostved været rigtig mange minkfarme, og anlæggene ligger der endnu. De er alle godt skjult af bevoksning, så de skæmmer ikke landskabet og man ser dem ikke, med mindre man ved, hvor de er. To af minkfarmene lå lige midt i Rostved by, nord for busholdepladsen.

Ved siden af minkfarmene, ved Rostvedvej – Sølystvej krydset, har der været en minkskind-indleveringscentral. Minkfarmene blev nedlagt omkring årtusindskiftet, men indleveringscentralen eksisterede, indtil minkerhvervet forsvandt under coronakrisen. Den blev flyttet til Kolding for at dække et større område af Jylland, men den var til det sidste ejet af Ole og Peter Nøhr fra Rostved.

Alle mink i Danmark blev aflivet og minkfarmene nedlagt under coronakrisen sommeren 2020. De fleste af minkfarmene omkring Rostved var dog – lige som de to i Rostved by - nedlagt før da, da de var for små til at klare den stigende konkurrence.

Sechers rutebiler

Rostveds til dato mest kendte virksomhed – og med kendt menes også ud over Rostveds grænser – er, eller rettere var, **Sechers Rutebiler** – eller senere: Sechers Busser.

Firmaet opstod i 1932, hvor Søren Secher købte sin første rutebil, der kørte ruten Korup – Thorsager – Ugelbølle – Aarhus. Året efter blev det til Kolind – Aarhus.

Nye ruter blev opkøbt, og firmaet kastede sig også over turistkørsel. Efter Lillebæltsbroens åbning i 1935 blev turene til broen i mange år et sikkert hit. Ved besættelsens begyndelse i 1940 var der 4 busser og 4 chauffører ansat i firmaet, der nu var kendt over hele Djursland.

1961 overtog sønnen Erling Secher ledelsen af firmaet, der nu ekspanderede for alvor. I slutningen af 1980'ere rådede Secher over 32 busser og 58 ansatte og havde kontor i både Aarhus og Randers.

Samtidig begyndte "det polske eventyr", idet det på mirakuløs vis lykkedes at få tilladelse både i Sovjetunionen og Polen til at køre ruten Moskva – Warszawa. Indvielsen foregik med inviterede honoratiores og gæster 9. november 1989. Om morgenen 10. november 1989 nåede man Warszawa – og nyheden om, at muren var faldet om natten, mens man kørte den sidste strækning.

Stor jubel, men som Erling Secher siger, så var det samtidig hele rutens grundlag, der forsvandt. Ruten byggede jo på en forudsætning om tæt samhandel og trafik mellem Sovjetunionen og Polen, og den forudsætning var væk hurtigt efter murens fald – og forsvandt for alvor, da Sovjetunionen brød sammen i 1991. Året efter var der ikke andet valg end at lukke ruten.

På det tidspunkt var ruten suppleret med tæt kørsel mellem Polen og Danmark. 5 busser kørte non-stop mellem Polen og Danmark, og andre 5 kørte non-stop rundt i Danmark med polske feriebørn. 12.000 polske børn fik lov at opleve ferien i Danmark.

„Den polske forbindelse“ kastede mange oplevelser af sig. Da en polsk-russisk delegation besøgte Danmark, lod programmet på besøg i København, Århus og Rostved. Den polske transportminister overnattede hos os i huset i Rostved. Her står en del af delegationen foran en af vores veteranbusser, som kørte den til middag på Hubertuskroen på Møllestrup. Eva er nr. to fra højre, driftsleder Torben Nielsen står i bussens dør, jeg står yderst til venstre, ved siden af mig tolken Andrzej Duda.

Erling Secher beretter om ”det polske eventyr”. Fra Folk og Liv, foto lånt af Erling Secher.

Men 1992 var det altså slut. Og samtidig var de store fusioner mellem busselskaberne i Danmark godt i gang, og det stod klart, at der ikke var nogen fremtid for et i denne sammenhæng mindre busselskab i Rostved. Firmaet blev solgt til det svenske Swebus i 1995. Men Rostved fortsatte som basis for busser fra de forskellige busfirmaer, Erling Secher arbejdede for herefter: Swebus, Combus, Wulff og Arriva.

I dag står det store garageanlæg i Rostved tomt, og Eva og Erling Secher er gået på pension – ”efter et langt og begivenhedsrigt arbejdsliv”, kan man vist roligt sige.

Rostved Plæneklipperservice

Til gengæld har Rostved nu en anden stor virksomhed, der er kendt langt ud over Rostveds grænser, nemlig Rostved Plæneklipperservice. Faktisk er virksomheden i dag den eneste virksomhed i Rostved med både butik og værksted i byen.

Firmaet begyndte ved, at Jørgen Kannegaard ved siden af sit normale job reparerede plæneklippere og småmotorer i sin garage.

Det må han have gjort usædvanlig godt, for i 1982 kunne Jørgen Kannegaard ikke alene kvitte sit arbejdsjob og købe det på det tidspunkt beskedne Rostved Plæneklipperservice, men i de følgende

år også udvide forretningen med reparation af alle mulige andre haveredskaber og – køretøjer: hæklippere, havefræsere, buskryddere, motorsave, havetraktorer etc. - you name it. Han blev også autoriseret STIGA-forhandler og serviceværksted.

I dag fylder firmaet med sin udstilling af haveredskaber, ikke mindst de store flotte havetraktorer, det meste af den østre del af Rostvedvej, og folk kommer rejsende langvejs fra for at handle med Kannegaard eller få deres redskaber og maskiner repareret. Det siges, at ingen i Rostved for alvor tror på forårets komme, før de med egne øjne har set Jørn Kannegaard køre hele sit arsenal af havemaskiner ud på pladsen foran virksomheden den sidste weekend i april.

Og firmaet hedder stadigvæk Rostved Plæneklipperservice, selv om det nu tager sig af utalligt meget mere end plæneklippere. Navnet udstråler respekt for firmaets ydmyge begyndelse.

Rostved Plæneklipperservice, sommeren 2021. Foto VFH.

Rostved – et levende lokalsamfund

Beboerforeningen præsenterer på hjemmesiden aktiviteterne i efteråret 2021 sådan:

Generalforsamlinger i Beboerforening og Vandværk den 30. august. Sæt kryds i kalenderen - se indkaldelse her

Foreningens program for efteråret 2021:

5.10: Foredrag Big Bang og det usynlige univers

7.10: Fælles spisning og musik: HP Lange - blues og Gumbo mad

12.10: Yngre med årene

26.10: Pandemier i de sidste 200 år

9.11: Den inderste kerne (om jordens kerne)

19.11: Liv i Forsamlingshuset

23.11: Vores cellers saltbalance

SPORTSPLADSEN ÅBNER FREDAG D. 7 MAJ KL. 18.00.

Rostved beboerforening afholder sportspladshygge med forskellige aktiviteter (rundbold, bueskydning, fodbold og hyggeligt samvær) hver fredag fra d. 7 maj og frem til d. 24 september, dog undtagen i ugerne 28-31 i sommerferien.

Boden åbner kl. 18 og bålet vil være tændt, så der er mulighed for at lave mad over bål og spise sammen - alt foregår udendørs. Sundhedsstyrelsen anbefalinger og retningslinjer vedr. Covid 19 skal overholdes på sportspladsen.

Til afslutning låner vi beboerforeningens egen præsentation af deres landsby på hjemmesiden www.rostved-by.dk :

Rostved ligger på det sydlige Djursland.

Der har boet mennesker her siden stenalderen, og ud over dysserne er der fundet jernaldergrave lige vest for byen og en hel jernalderlandsby på den anden side af Bjørnebakken.

Rostved, som beskrevet bosættelse, opstod i middelalderen (ca.1200) og navnet er en sammentrækning af to ord:

Det gamle mandsnavn "Roir" og ordet "tved", der betyder skovrydning. Altså Roir's skovrydning.

Rostved som nuværende landsby er en by, der er opstået rundt om, og ud af, servicevirksomheder i forbindelse med landbruget og skovbruget. Her var især smed og købmand/brugsforening vigtige parametre.

I dag er Rostved en ganske almindelig landsby som så mange andre. I takt med samfundsudviklingen - og hestetransportens afvikling - er smedene, købmanden, postkassen og andre virksomheder

forsvundet og byen er blevet en by, hvor mange nøjes med at bo. Der er dog stadig virksomheder i byen, hvilket giver en del liv på hverdagene.

Landbruget er stadig en del af hverdagen, og byen ligger stadig "på landet".

Der er samtidig ikke langt til motorvejen til Aarhus, og det tager kun en god halv times tid i bil, så er man inde i Jyllands shoppinghovedstad.

Rostved er i dag også en by, man flytter til, hvis man gerne vil bo på landet, men ikke helt kan undvære det pulserende storbyliv i Århus, og gerne vil tage en vandretur på Kalø Slotsruin, efter behov. Der er ikke langt til skov og strand.

Rostved har et foreningsliv, og borgerne i byen opretholder et vist fælles aktivitetsniveau året rundt. Rostved er en vækstby, og de senere år er der bygget flere nye beboelseshuse.

Vinteren 2012/2013 blev der etableret fibernet (lyslederkabler) til og fra byen. Det betyder hurtigt internet. Dermed er byen godt rustet til fremtidens IT udfordringer.

Litteratur

Jensen, Elvin: "Rostved gennem 200 år", utrykt, u. å.

Lokalplan nr 62: "Rostved landsby", Rønde Kommune 2004

Nielsen, Signe: "Minder fra Rostved skole", i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 3, 1982

Pedersen, Schack og Petersen, Kaj Strand: "Djurslands geologi", GEUS 1997

Petersen, Stig Tang: "Købmandshandel i Rostved", i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 6, 1984

Petersen, Stig Tang: "Fattiggården i Rostved", i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 8, 1987

Petersen, Stig Tang: "Rostved- et gammelt trafikknudepunkt", i "Folk og Liv..." bind 9, 1989

Petersen, Stig Tang: "Træk af Rostveds historie", utrykt, 1984

Petersen, Stig Tang: "Gårdene i Rostved", i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 11, 1993

"Rostved gennem 200 år 1788 – 1988", cd-rom, opr. lyddias, v. Magnus Kolind m. fl.

"Rostved Forsamlingshus 100 år 1907 – 2007", Rostved Beboerforening 2007

Secher, Erling: "Et liv med busser", i Folk og Liv 2012, Boggalleriet Rønde 2012

Rostveds hjemmeside www.rostved-by.dk

Peter Rusts hjemmeside "Rostved-skriverier" m. m. www.peterrust.dk